แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

Guidelines for Developing Junior Tour Guides to Promote Cultural Tourism in Koh Samui District, Surat Thani Province

คัมภิราวดี นวกิจไพฑูรย์[1*]
Kumpirawadee Nawakitpaitoon[1*]

Received:
May 20h,2026.

Revised:
June 7nd,2026

Accepted:
November 16th,2026

DOI:
10.65205/jmsr.2026.e287029

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความพร้อมของเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และ 2) ศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนสู่มัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี การวิจัยครั้งนี้ใช้ ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อนำไปสู่การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาความต้องการและการพัฒนาหลักสูตรจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คน และทดลองใช้หลักสูตรกับกลุ่มตัวอย่างเยาวชน 18 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา 6 แห่ง คัดเลือกด้วยวิธีการคัดเลือกด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนในพื้นที่มีความพร้อมสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยในระดับดี โดยมีความรู้พื้นฐานด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมัคคุเทศก์ และมีความต้องการฝึกอบรมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.01) ครอบคลุมทุกด้าน รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากผู้นำชุมชนทุกคน (ร้อยละ 100) ผู้เชี่ยวชาญประเมินหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นซึ่งประกอบด้วย 4 หน่วยการอบรม ได้แก่ บทบาทและจรรยาบรรณมัคคุเทศก์ บริบทชุมชนและประเพณีท้องถิ่น เครือข่ายความร่วมมือทางการท่องเที่ยว และภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์ว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด และได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = 0.80 ผลการทดลองใช้หลักสูตรพบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการอบรม ($\bar{X}$ = 19.55) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X}$ = 15.58) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = -11.284) เจตคติของเยาวชนต่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อยหลังการอบรมเพิ่มขึ้นจากระดับมากสู่ระดับมากที่สุดในหลายประเด็น และทักษะปฏิบัติการมัคคุเทศก์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.72) หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยเชิงวัฒนธรรมในพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ: มัคคุเทศก์น้อย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาเยาวชน หลักสูตรฝึกอบรม

[1] อาจารย์ประจำหลักสูตรการจัดการโรงแรมและธุรกิจเรือสำราญ วิทยาลัยสหวิทยาการ เกาะสมุย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Lecturer in Hotel Management and Cruise Business Program, Koh Samui Interdisciplinary School, Suratthani Rajabhat University

[*] Corresponding author and email: kumpirawadee.naw@sru.ac.th

Abstract

This research aimed to: 1) examine the readiness of youth to become junior tour guides for cultural tourism, and 2) explore approaches for developing youth into junior tour guides to promote cultural tourism in Koh Samui District, Surat Thani Province. This research employed mixed-methods research integrating quantitative and qualitative research, leading to Research and Development (R&D). The research comprised three phases: needs assessment and curriculum development from 15 key informants, and curriculum implementation with 18 youth participants from six secondary schools, selected through purposive sampling.

The findings revealed that local youth demonstrated a good level of readiness to become junior tour guides, with foundational knowledge, positive attitudes toward the profession, and full support from community leaders (100%). The developed curriculum comprised four training modules — tour guide roles and professional ethics, community context and local traditions, tourism collaboration networks, and English for tour guides — and was assessed by experts as highly to very highly appropriate, with an Index of Item-Objective Congruence (IOC) of 0.80. After curriculum implementation, post-training knowledge scores ($\bar{X}$ = 19.55) were significantly higher than pre-training scores ($\bar{X}$ = 15.58) at the 0.05 significance level (t = -11.284). Youth attitudes toward becoming junior tour guides improved from a high to a very high level on several dimensions, and practical guiding skills were assessed at a high level ($\bar{X}$ = 2.72). The developed curriculum can serve as a replicable model for junior cultural tour guide development in other areas.

Keywords: Junior tour guide, Cultural tourism, Youth development, Training curriculum

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในระดับสากล เนื่องจากนักท่องเที่ยวยุคใหม่มีแนวโน้มแสวงหาประสบการณ์ที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น (Richards & Wilson, 2004) UN Tourism (2022) รายงานว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคิดเป็นสัดส่วนเกือบร้อยละ 40 ของการท่องเที่ยวทั่วโลก และตลาดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับโลกมีมูลค่า 7.25 พันล้านดอลลาร์สหรัฐในปี 2567 โดยคาดว่าจะเติบโตในอัตราร้อยละ 11.20 ต่อปี (Data Bridge Market Research, 2025) นอกจากนี้ การสำรวจของ Hilton (2024) พบว่านักท่องเที่ยวถึงร้อยละ 85 ต้องการเดินทางไปยังสถานที่ที่สามารถสัมผัสวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในฐานะทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่า

อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางด้านการท่องเที่ยวที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย โดยในปี 2566 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าพื้นที่ทั้งสิ้น 3,541,821 คน สร้างรายได้เข้าพื้นที่กว่า 60,814 ล้านบาท (C9 Hotelworks, 2024) และในปี 2567 จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นร้อยละ 21 เมื่อเทียบกับปีก่อน (SunwayEstates, 2025) แม้ว่าเกาะสมุยจะเป็นที่รู้จักในฐานะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการพักผ่อน แต่พื้นที่ยังมีทุนทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าสูง ทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีท้องถิ่น และวิถีชีวิตชุมชนที่สืบทอดมายาวนาน ซึ่งยังไม่ได้รับการนำเสนอต่อนักท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือบทบาทของมัคคุเทศก์ในฐานะสื่อกลางระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว Cohen (1985) อธิบายว่ามัคคุเทศก์ทำหน้าที่เป็น "ผู้ถ่ายทอดและตีความวัฒนธรรม" (Cultural Mediator and Interpreter) ที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและซาบซึ้งกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Holloway (1981) ที่ชี้ว่ามัคคุเทศก์มีบทบาทหลายมิติครอบคลุมทั้งด้านสังคม การสื่อสาร และการปฏิสัมพันธ์กับนักท่องเที่ยว งานวิจัยของ Lin et al. (2017) ยืนยันว่าสมรรถนะของมัคคุเทศก์ส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพการบริการและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ขณะที่ Kul et al. (2024) พบว่าสมรรถนะดังกล่าวยังมีบทบาทกำกับความสัมพันธ์ระหว่างคุณค่าที่

รับรู้และความตั้งใจเชิงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอีกด้วย อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาบริบทพื้นที่พบว่าอำเภอเกาะสมุยยังขาดแคลนมัคคุเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและกลไกการพัฒนาบุคลากรกลุ่มนี้อย่างยั่งยืน

เยาวชนในพื้นที่ถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพสูงในการรับบทบาทมัคคุเทศก์น้อยด้านวัฒนธรรม เนื่องจากมีความผูกพันกับชุมชนและเข้าใจวิถีชีวิตท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง Pansukkum and Swanson (2018) ชี้ว่าเยาวชนมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรม และการส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมดังกล่าวเป็นกลไกสำคัญในการสืบทอดและอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชน สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ UNESCO (2003) และแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (Ministry of Tourism and Sports, 2023) ที่เน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ Lo and Janta (2020) ยังพบว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืน

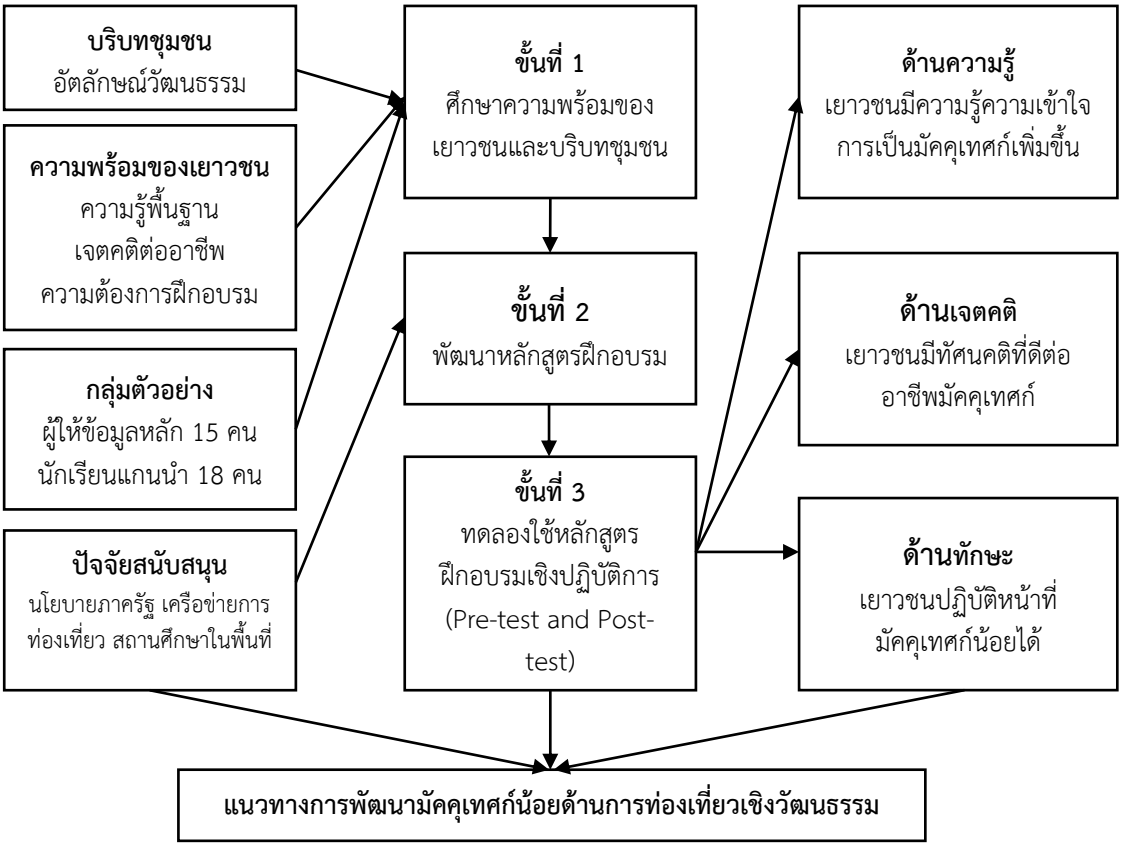
จากการศึกษาพบว่า งานวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนามัคคุเทศก์ผู้ใหญ่ที่มีใบอนุญาตวิชาชีพหรือการพัฒนาทักษะด้านภาษาและการตีความสิ่งแวดล้อม แต่ยังมีงานวิจัยที่ศึกษากระบวนการพัฒนาเยาวชนท้องถิ่นให้ทำหน้าที่มัคคุเทศก์เชิงวัฒนธรรมผ่านหลักสูตรที่เป็นระบบอยู่น้อยมาก โดยเฉพาะในบริบทของอำเภอเกาะสมุยซึ่งมีลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์วัฒนธรรม และศักยภาพการท่องเที่ยว กล่าวคือ เกาะสมุยเป็นพื้นที่เกาะที่โดดเดี่ยวจากแผ่นดินใหญ่ ก่อให้เกิดอัตลักษณ์วัฒนธรรมชาวเกาะที่เป็นเอกลักษณ์ทั้งด้านภาษา ประเพณี และวิถีชีวิต ประกอบกับการเติบโตทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างก้าวกระโดด ทำให้บริบทของเกาะสมุยแตกต่างจากแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมบนแผ่นดินใหญ่อย่างมีนัยสำคัญ ช่องว่างทางวิชาการดังกล่าวจึงเป็นแรงจูงใจในการดำเนินการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายด้านการท่องเที่ยวชุมชน และสามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของงานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมของเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนสู่มัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดระบบ (Systems Approach) มากำหนดกรอบแนวคิด โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนปัจจัยนำเข้า (Input) ประกอบด้วย บริบทชุมชนด้านวัฒนธรรมของอำเภอเกาะสมุย อิงแนวคิดของ McKercher and Du Cros (2002) ความพร้อมของเยาวชนทั้งด้านความรู้ เจตคติ และความต้องการฝึกอบรมตามแนวคิดของ Pansukkum and Swanson (2018) รวมถึงปัจจัยสนับสนุนด้านนโยบายและเครือข่ายท่องเที่ยวตามแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (Ministry of Tourism and Sports, 2023) ส่วนกระบวนการ (Process) ดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ศึกษาความต้องการและบริบทชุมชน พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม 4 หน่วย ตามแนวคิดของ Lin et al. (2017) และทดลองใช้หลักสูตรด้วยรูปแบบแผนกลุ่มเดียวทดสอบก่อน-หลัง และส่วนผลลัพธ์ (Output) ตามแนวคิดของ Cohen (1985) ได้แก่ เยาวชนมีความรู้ เจตคติ และทักษะในการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพิ่มขึ้น นำไปสู่แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถใช้เป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่นต่อไป ดังแสดงในภาพที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

การวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยจึงได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคลากรในพื้นที่อำเภอเกาะสมุยที่อาศัยอยู่มากกว่า 10 ปี จำนวน 15 คน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ครูในสถานศึกษา และประชาชน เพื่อให้ได้ข้อมูลบริบทชุมชน คุณค่าทางวัฒนธรรม ข้อมูลความพร้อมของเยาวชน และข้อมูลปัจจัยสนับสนุนด้านต่าง ๆ

วัตถุประสงค์ที่ 2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างเยาวชน (Target Youth Group) โดยคัดเลือกนักเรียนแกนนำระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียน 6 แห่งในอำเภอเกาะสมุย โรงเรียนละ 3 คน รวมทั้งสิ้น 18 คน ด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) ได้แก่ (1) เป็นนักเรียนแกนนำที่ได้รับการเสนอชื่อจากครูที่ปรึกษา (2) มีภูมิลำเนาหรืออาศัยอยู่ในอำเภอเกาะสมุย (3) มีความหลากหลายของระดับชั้นเรียน (ม.1–3) และ (4) สมัครใจเข้าร่วมการวิจัยโดยได้รับความยินยอมจากผู้ปกครองเป็นลายลักษณ์อักษร

ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างเยาวชนดังกล่าวใช้เพื่อการทดลองใช้หลักสูตรในลักษณะกลุ่มแกนนำต้นแบบ มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการอ้างอิงอภิปรายไปยังประชากรนักเรียนทั้งหมดในพื้นที่

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและคุณภาพของเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือวิจัยให้ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ใช้เครื่องมือ 2 ชุด ได้แก่ (1) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (In-depth Interview) สำหรับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อศึกษาบริบททางวัฒนธรรมของชุมชน ข้อมูลความพร้อมของเยาวชน ข้อมูลปัจจัยสนับสนุน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน (2) แบบประเมินความต้องการฝึกอบรม ชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สำหรับกลุ่มตัวอย่างเยาวชน เพื่อประเมินความรู้พื้นฐานและเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์ ระดับความต้องการฝึกอบรมของเยาวชน ด้วยการตรวจ สอบดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.80

วัตถุประสงค์ที่ 2 ใช้เครื่องมือแบบวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้แก่ (1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการอบรม (Pre-test / Post-test) (2) แบบวัดเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อย และ (3) แบบสังเกตพฤติกรรมทักษะการปฏิบัติงานมัคคุเทศก์ (บทบาทสมมุติ) โดยเครื่องมือวัดผลทั้งหมดได้รับการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และความถูกต้องของภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้ทดสอบจริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยจำแนกตามลักษณะของข้อมูล และวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยนำมาจำแนกหมวดหมู่ ตีความ และเชื่อมโยงอธิบายตามกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอผลในรูปแบบการพรรณนา นอกจากนี้ยังได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จากแบบประเมินความต้องการฝึกอบรมและแบบประเมินความพร้อม ด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปสัดส่วนระดับความพร้อมและความต้องการฝึกอบรมของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง (ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์เป็นข้อมูลสะท้อนเฉพาะกลุ่มตัวอย่างนักเรียนแกนนำ มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่ออ้างอิงไปยังประชากรนักเรียนทั้งหมด)

วัตถุประสงค์ที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เปรียบเทียบผลก่อนและหลังการอบรมจากคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจ และเจตคติต่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อยของนักเรียนแกนนำ โดยใช้ สถิติทดสอบค่าที (t-test for Dependent Samples) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 การประเมินทักษะปฏิบัติงานมัคคุเทศก์จากแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะการปฏิบัติงานในบทบาทสมมุติ นำมาวิเคราะห์ด้วย สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการศึกษาความพร้อมของเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.1 ผลการศึกษาเอกสารและบริบทชุมชน

จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลหลัก 15 คน พบว่าอำเภอเกาะสมุยมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสูง โดยในปี 2566 มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าพื้นที่ 3,541,821 คน สร้างรายได้กว่า 60,814 ล้านบาท อย่างไรก็ตาม พบประเด็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ (1) แหล่งวัฒนธรรมมีการชำรุดทรุดโทรม ขาดการดูแลบูรณะ (2) คนรุ่นใหม่ไม่ทราบประวัติความเป็นมาของโบราณสถานและโบราณวัตถุ (3) ขาดมัคคุเทศก์ที่มีความรอบรู้ในบริบทท้องถิ่น และ (4) ขาดแคลนเยาวชนที่ทำหน้าที่มัคคุเทศก์เชิงวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ โดยผู้นำชุมชนและประชาชนที่อาศัยในพื้นที่มากกว่า 10 ปีทุกคน (ร้อยละ 100) เห็นว่าควรมีการพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.2 ผลการประเมินความพร้อมของเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อย

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มกับนักเรียนแกนนำ 18 คน พบผลการประเมินความพร้อมใน 3 มิติ ดังนี้ มิติที่ 1 ความพร้อมด้านความรู้พื้นฐาน เยาวชนส่วนใหญ่มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเกาะสมุยในระดับหนึ่ง แต่ยังขาดความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มที่นักเรียนแกนนำสะท้อนว่า "รู้จักสถานที่ท่องเที่ยวแต่ไม่รู้ที่มาและความสำคัญ" บ่งชี้ว่าเยาวชนมีฐานความรู้ที่พร้อมจะพัฒนาต่อยอด มิติที่ 2 ความพร้อมด้านเจตคติ เยาวชนมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพมัคคุเทศก์ก่อนการอบรมในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59) โดยเห็นว่ามัคคุเทศก์มีบทบาทสำคัญต่อการท่องเที่ยวและมีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่นักเรียนแกนนำสะท้อนว่า "อยากเป็นตัวแทนบอกเล่าเรื่องราวของเกาะสมุยให้นักท่องเที่ยวรู้จัก" สะท้อนว่าเยาวชนมีแรงจูงใจภายในที่เอื้อต่อการพัฒนาสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อย และมิติที่ 3 ความพร้อมด้านความต้องการฝึกอบรม เยาวชนมีความต้องการฝึกอบรมในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = 4.01) ความต้องการในระดับนี้บ่งชี้ว่าเยาวชนตระหนักถึงช่องว่างระหว่างความรู้และทักษะที่ตนมีกับสิ่งที่จำเป็นต้องมีในการเป็นมัคคุเทศก์ ถือเป็นสัญญาณของความพร้อมในเชิงแรงจูงใจและความตั้งใจที่จะพัฒนาตนเอง สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพที่นักเรียนแกนนำสะท้อนว่า "อยากเรียนรู้ให้มากกว่านี้เพราะรู้สึกว่าความรู้ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอ" เยาวชนในเกาะสมุยมีความพร้อมสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยในระดับดี ทั้งในด้านฐานความรู้ที่พัฒนาต่อยอดได้ เจตคติเชิงบวกต่ออาชีพ และแรงจูงใจในการเรียนรู้ที่สูง เป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลัก

จากตารางที่ 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลักส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 80.00) อายุระหว่าง 41–50 ปี (ร้อยละ 46.67) การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 46.67) ดำรงตำแหน่งผู้นำชุมชน (ร้อยละ 53.33) และอาศัยในชุมชนมากกว่า 10 ปี (ร้อยละ 100) ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์การคัดเลือกที่กำหนด

ตารางที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ให้ข้อมูลหลัก (n = 15)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	3	20.00
หญิง	12	80.00
อายุ		
31 – 40 ปี	2	13.33
41 – 50 ปี	7	46.67
51 – 60 ปี	6	40.00
ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	3	20.00
มัธยมศึกษาตอนต้น	7	46.67
ปริญญาตรี	4	26.67
สูงกว่าปริญญาตรี	1	6.67
ตำแหน่งในชุมชน		
ปราชญ์ชาวบ้าน	1	6.67
ครู/อาจารย์	6	40.00
ผู้นำชุมชน	8	53.33
ระยะเวลาอาศัยในชุมชน		
10 ปีขึ้นไป	15	100

ขั้นตอนที่ 2 ผลการศึกษาความต้องการฝึกอบรมและการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ลักษณะส่วนบุคคลของเยาวชนกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนแกนนำที่เข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้มาจากโรงเรียนมัธยมศึกษา 6 แห่งในอำเภอเกาะสมุย จำนวน 18 คน ทุกคนไม่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านมัคคุเทศก์มาก่อน มีรายละเอียดตามตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ลักษณะส่วนบุคคลของเยาวชนผู้เข้ารับการฝึกอบรม (n = 18)

ลักษณะส่วนบุคคล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	10	55.55
หญิง	8	44.45
อายุ		
13 ปี	5	27.77
15 ปี	8	44.45
16 ปี	5	27.77
ระดับการศึกษา		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	5	27.77
มัธยมศึกษาปีที่ 2	8	44.45
มัธยมศึกษาปีที่ 3	5	27.77
ประสบการณ์การฝึกอบรมมัคคุเทศก์		
ไม่เคยฝึกอบรม	18	100.00

จากตารางที่ 2 พบว่าเยาวชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 55.55) อายุ 15 ปี (ร้อยละ 44.45) กำลังศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ร้อยละ 44.45) และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมด้านมัคคุเทศก์มาก่อนทุกคน (ร้อยละ 100)

2.2 ระดับความต้องการฝึกอบรม

นักเรียนแกนนำถูกสอบถามถึงความต้องการรับการฝึกอบรมในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นมัคคุเทศก์น้อย ผลโดยรวมพบว่ามีความต้องการในระดับมากทุกด้าน มีรายละเอียดตามตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ระดับความต้องการฝึกอบรมของเยาวชน (n = 18)

เรื่องที่ต้องการฝึกอบรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. บทบาทหน้าที่ของมัคคุเทศก์	4.00	0.65	มาก
2. คุณสมบัติของมัคคุเทศก์	4.07	0.64	มาก
3. มารยาทและการวางตัว	4.00	0.55	มาก
4. จรรยาบรรณของมัคคุเทศก์	4.02	0.50	มาก
5. การขึ้นทะเบียนเป็นมัคคุเทศก์	3.72	0.90	มาก
6. ภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์	4.00	0.75	มาก
7. บริบทชุมชน (ประวัติชุมชน)	4.00	0.85	มาก
8. แหล่งวัฒนธรรมท้องถิ่น	4.00	0.74	มาก
9. โบราณสถาน โบราณวัตถุ	4.00	0.65	มาก
10. เครือข่ายความร่วมมือท่องเที่ยว	3.72	0.83	มาก
รวม	**4.01**	**0.67**	**มาก**

จากตารางที่ 3 พบว่าเยาวชนมีความต้องการฝึกอบรมในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = 4.01, S.D. = 0.67) โดยด้านคุณสมบัติของมัคคุเทศก์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.07) ทั้งนี้สอดคล้องกับนักเรียนแกนนำสะท้อนว่ายังขาดความมั่นใจในการสื่อสารภาษาอังกฤษกับชาวต่างชาติ และต้องการเรียนรู้เรื่องประวัติของชุมชนและโบราณสถานในพื้นที่

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ

หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นได้รับการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ครอบคลุมทุกองค์ประกอบของหลักสูตร มีรายละเอียดตามตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความเหมาะสมของโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญ (n = 3)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ปัญหาและความจำเป็น	4.20	0.42	มาก
จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.40	0.51	มาก
หน่วยที่ 1 บทบาท หน้าที่ มารยาท จรรยาบรรณ	4.20	0.26	มาก
หน่วยที่ 2 บริบทชุมชนและประเพณีท้องถิ่น	4.33	0.34	มาก
หน่วยที่ 3 เครือข่ายความร่วมมือทางการท่องเที่ยว	4.36	0.39	มาก
หน่วยที่ 4 ภาษาอังกฤษสำหรับมัคคุเทศก์	4.38	0.40	มาก

จากตารางที่ 4 พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = 0.80 แสดงว่าหลักสูตรมีคุณภาพเพียงพอสำหรับการนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

3.1 ผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม

เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรในการพัฒนาความรู้ของนักเรียนแกนนำ ผู้วิจัยได้เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรมด้วยการทดสอบค่าที มีรายละเอียดตามตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความรู้ก่อนและหลังการฝึกอบรม (n = 18)

การวัด	$\bar{X}$	S.D.	t-value	Sig.
ก่อนการอบรม	15.58	4.71	-11.284	.000*
หลังการอบรม	19.55	5.14		

หมายเหตุ * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการอบรม ($\bar{X}$ = 19.55) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X}$ = 15.58) และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = -11.284, Sig = .000) โดยผู้เข้ารับการอบรมทุกคนมีคะแนนความรู้เพิ่มขึ้นทุกราย แสดงว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพในการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจด้านการเป็นมัคคุเทศก์น้อยเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผลคะแนนที่เพิ่มขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ นักเรียนแกนนำสะท้อนว่าได้รับความรู้ใหม่ที่ไม่เคยทราบมาก่อน และสามารถนำไปบอกเล่าให้ผู้อื่นฟังได้

3.2 ผลการวัดเจตคติก่อนและหลังการฝึกอบรม

เพื่อประเมินการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของนักเรียนแกนนำที่มีต่ออาชีพมัคคุเทศก์ ผู้วิจัยได้วัดเจตคติทั้งก่อนและหลังการฝึกอบรม มีรายละเอียดตามตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการวัดเจตคติของเยาวชนต่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อยก่อนและหลังการฝึกอบรม (n = 18)

กิจกรรม	ก่อนอบรม $\bar{X}$	ระดับ	หลังอบรม $\bar{X}$	ระดับ
มัคคุเทศก์ที่ดีช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น	3.45	มาก	4.03	มากที่สุด
การเป็นมัคคุเทศก์สร้างรายได้สู่ท้องถิ่นอย่างยั่งยืน	3.48	มาก	4.39	มากที่สุด
มัคคุเทศก์เป็นกลไกสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม	3.67	มาก	4.27	มากที่สุด
ทักษะที่ถูกต้องของมัคคุเทศก์สร้างความประทับใจนักท่องเที่ยว	3.79	มาก	4.30	มากที่สุด
ควรมีการฝึกอบรมทักษะมัคคุเทศก์แก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง	3.79	มาก	4.42	มากที่สุด
รวมทั้งหมด	**3.59**	**มาก**	**3.94**	**มากที่สุด**

จากตารางที่ 6 พบว่าเจตคติของนักเรียนแกนนำโดยรวมหลังการอบรม ($\bar{X}$ = 3.94) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X}$ = 3.59) โดยรายข้อทุกประเด็นพัฒนาจากระดับมากขึ้นสู่ระดับมากที่สุด สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสนทนากลุ่มหลังการอบรมที่นักเรียนแกนนำสะท้อนว่า "รู้สึกภาคภูมิใจมากขึ้นที่ได้เรียนรู้เรื่องราวของเกาะสมุย และอยากนำความรู้ที่ได้ไปบอกเล่าให้นักท่องเที่ยวและคนรุ่นต่อไป"

3.3 ผลการประเมินทักษะปฏิบัติการมัคคุเทศก์

เพื่อประเมินทักษะปฏิบัติการมัคคุเทศก์ของนักเรียนแกนนำหลังการฝึกอบรม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย 5 คน ได้สังเกตพฤติกรรมผ่านการแสดงบทบาทสมมุติ โดยใช้เกณฑ์ 3 ระดับ ได้แก่ 2.34–3.00 หมายถึง มาก 1.67–2.33 หมายถึง ปานกลาง และ 1.00–1.66 หมายถึง น้อย มีรายละเอียดตามตารางที่ 7 ดังนี้

ตารางที่ 7 ผลการประเมินทักษะปฏิบัติการมัคคุเทศก์ในบทบาทสมมุติ (n = 18)

กิจกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การร่วมกิจกรรมกลุ่มตามขั้นตอนที่กำหนด	2.86	0.53	มาก
2. การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ปัญหาการท่องเที่ยว	2.57	0.37	มาก
3. การแสดงความคิดเห็นในขั้นตอนเครือข่ายท่องเที่ยว	2.71	0.48	มาก
4. ความสนใจและตั้งใจเรียนรู้การเป็นมัคคุเทศก์	2.59	0.53	มาก
5. ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษเพื่อการท่องเที่ยว	2.86	0.48	มาก
6. ความสามารถแสดงบทบาทสมมติได้	2.57	0.48	มาก
7. ความสามารถพูดแนะนำแหล่งท่องเที่ยวเกาะสมุย	2.71	0.48	มาก
รวม	**2.72**	**0.41**	**มาก**

หมายเหตุ คะแนนเต็ม 3 ระดับ ดังนี้ 2.34–3.00 หมายถึง มาก, 1.67–2.33 หมายถึง ปานกลาง และ 1.00–1.66 หมายถึง น้อย

จากตารางที่ 7 พบว่าทักษะปฏิบัติการมัคคุเทศก์ของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.72, S.D. = 0.41) โดยทักษะการร่วมกิจกรรมกลุ่มและทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากัน ($\bar{X}$ = 2.86) แสดงว่าหลักสูตรสามารถพัฒนาทักษะปฏิบัติของเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลประเมินทักษะปฏิบัติสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ นักเรียนแกนนำแสดงถึงความกระตือรือร้นและความมั่นใจในการนำเสนอข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตาม นักเรียนสะท้อนในการสนทนากลุ่มว่ายังขาดความมั่นใจในการสนทนากับนักท่องเที่ยวต่างชาติในสถานการณ์จริง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ คือ วัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่าเยาวชนในอำเภอเกาะสมุยมีความพร้อมในการเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยมีความต้องการฝึกอบรมในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = 4.01) และผู้นำชุมชนทุกคน (ร้อยละ 100) เห็นด้วยกับการพัฒนาดังกล่าว และวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า หลักสูตรฝึกอบรม 4 หน่วยที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุด (IOC = 0.80) และมีประสิทธิภาพในการพัฒนาเยาวชนทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะปฏิบัติการมัคคุเทศก์น้อยในระดับมาก สามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่นได้

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพร้อมของเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาเยาวชนสู่มัคคุเทศก์น้อยในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยขอสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. สรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ความพร้อมของเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนในอำเภอเกาะสมุยมีความพร้อมสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยในระดับดีทั้ง 3 มิติ ได้แก่ (1) ด้านความรู้พื้นฐาน มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว แต่ยังขาดความรู้เชิงลึกด้านประวัติศาสตร์และคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น บ่งชี้ว่ามีฐานที่พร้อมพัฒนาต่อยอด (2) ด้านเจตคติต่ออาชีพ มีเจตคติเชิงบวกในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59) รู้สึกภาคภูมิใจ

ในวัฒนธรรมท้องถิ่นและเห็นคุณค่าของการถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรม และ (3) ด้านความต้องการฝึกอบรม มีความต้องการในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = 4.01) สะท้อนถึงแรงจูงใจภายในที่พร้อมพัฒนาตนเองสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อย

ผลการวิจัยพบว่าเยาวชนในอำเภอเกาะสมุยมีความพร้อมและมีความต้องการฝึกอบรมสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยในระดับมากทุกด้าน ($\bar{X}$ = 4.01) โดยด้านคุณสมบัติของมัคคุเทศก์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.07) และผู้นำชุมชนทุกคน (ร้อยละ 100) เห็นด้วยกับการพัฒนาเยาวชนในบทบาทดังกล่าว

นอกจากนี้ เยาวชนตระหนักถึงคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรมในท้องถิ่นและเล็งเห็นโอกาสในการประกอบอาชีพมัคคุเทศก์ในชุมชน สอดคล้องกับ Pansukkum and Swanson (2018) ที่ชี้ว่าเยาวชนในพื้นที่มีความได้เปรียบในฐานะคนในที่เข้าใจวิถีชีวิตท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง ซึ่งมัคคุเทศก์จากภายนอกไม่สามารถทดแทนได้ ประกอบกับบริบทของอำเภอเกาะสมุยที่มีนักท่องเที่ยวกว่า 3.5 ล้านคนต่อปี (C9 Hotelworks, 2024) ทำให้เยาวชนรับรู้ถึงศักยภาพของการเป็นมัคคุเทศก์ในการสร้างรายได้แก่ตนเองและชุมชนอย่างยั่งยืน

ยิ่งไปกว่านั้น ผู้ให้ข้อมูลหลักทุกคนให้ทรรศนะไปในทิศทางเดียวกันว่าควรพัฒนาเยาวชนสู่การเป็นมัคคุเทศก์น้อยอย่างเป็นระบบ สะท้อนว่าชุมชนมีความพร้อมในการสนับสนุนและถ่ายทอดองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมสู่คนรุ่นใหม่ สอดคล้องกับ Lo and Janta (2020) ที่ระบุว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมีความยั่งยืน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (Ministry of Tourism and Sports, 2023) ที่มุ่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และนำเสนอมรดกทางวัฒนธรรม

2. สรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ที่ 2 แนวทางการพัฒนาเยาวชนสู่มัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักสูตรฝึกอบรมที่ออกแบบเฉพาะพื้นที่ ครอบคลุมบทบาทมัคคุเทศก์ บริบทวัฒนธรรมท้องถิ่น เครือข่ายท่องเที่ยว และทักษะภาษาอังกฤษ (2) ปัจจัยสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ทั้งนโยบายภาครัฐ เครือข่ายการท่องเที่ยว และสถานศึกษา เพื่อให้การพัฒนามีความต่อเนื่องและยั่งยืน และ (3) กระบวนการฝึกอบรมที่เน้นการปฏิบัติจริงผ่านการแสดงบทบาทสมมุติและการสนทนากลุ่ม

2.1 ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

ผลการประเมินโครงร่างหลักสูตรโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากถึงมากที่สุดทุกองค์ประกอบ และได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) = 0.80 ผลดังกล่าวสะท้อนว่าการนำข้อมูลภาคสนามมาใช้ออกแบบหลักสูตรทำให้เนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและบริบทพื้นที่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Ditta-Apichai et al. (2024) ที่เสนอว่าหลักสูตรที่มีประสิทธิภาพต้องสะท้อนความต้องการของชุมชนและบูรณาการทักษะที่จำเป็นสำหรับบริบทเฉพาะพื้นที่ นอกจากนี้ การที่หน่วยการอบรมด้านภาษาอังกฤษได้รับการประเมินสูงสุด สอดคล้องกับ Lin et al. (2017) ที่ระบุว่าสมรรถนะด้านการสื่อสารเป็นปัจจัยสำคัญของมัคคุเทศก์ที่มีคุณภาพ

2.2 ผลการทดลองใช้หลักสูตร: ด้านความรู้

ผลการวิจัยพบว่าคะแนนเฉลี่ยความรู้หลังการอบรม ($\bar{X}$ = 19.55) สูงกว่าก่อนการอบรม ($\bar{X}$ = 15.58) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (t = -11.284) ผลดังกล่าวอภิปรายได้ว่า เทคนิคการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการที่ผสมผสานระหว่างการบรรยาย การสาธิต และการแสดงบทบาทสมมุติ ช่วยให้ผู้เข้ารับการอบรมสามารถเชื่อมโยงความรู้เชิงทฤษฎีกับการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้แบบประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) ของ Kolb (1984) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เยาวชนเป็นคนในที่มีฐานประสบการณ์ในชุมชนอยู่ เมื่อได้รับการเติมเต็มความรู้เชิงลึกผ่านหลักสูตร จึงสามารถเชื่อมโยงกับสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวันได้ ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

2.3 ผลการทดลองใช้หลักสูตร: ด้านเจตคติ

ผลการวิจัยพบว่า เจตคติของเยาวชนต่อการเป็นมัคคุเทศก์น้อยหลังการอบรมเพิ่มขึ้นจากระดับมากสู่มากที่สุดในหลายประเด็น โดยเฉพาะความต้องการให้มีการฝึกอบรมทักษะมัคคุเทศก์แก่เยาวชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}$ = 4.42) ผลดังกล่าว

สะท้อนว่าเมื่อเยาวชนได้รับความรู้และประสบการณ์ตรง พวกเขาเริ่มมองเห็นคุณค่าของอาชีพมัคคุเทศก์ในการสร้างรายได้และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับ Cohen (1985) ที่อธิบายว่ามัคคุเทศก์ทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างวัฒนธรรมและนักท่องเที่ยว และสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาอัตลักษณ์วิชาชีพ (Professional Identity Development) ของ Weiler and Black (2015)

2.4 ผลการทดลองใช้หลักสูตร: ด้านทักษะปฏิบัติ

ผลการวิจัยพบว่า ทักษะปฏิบัติการมัคคุเทศก์ของเยาวชนโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 2.72) โดยทักษะการร่วมกิจกรรมกลุ่มและการสื่อสารภาษาอังกฤษมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 2.86) ความสำเร็จดังกล่าวเกิดจากการใช้เทคนิคการแสดงบทบาทสมมุติ (Role Play) ที่ช่วยสร้างความมั่นใจในการปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านการสื่อสารภาษาอังกฤษซึ่งเยาวชนสะท้อนในการสนทนากลุ่มว่าเป็นจุดอ่อนสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Holloway (1981) ที่ระบุว่าทักษะการนำเที่ยวต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติจริง อย่างไรก็ตาม ทักษะการวิเคราะห์ปัญหาและการแสดงบทบาทสมมุติมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ($\bar{X}$ = 2.57) เนื่องจากเยาวชนยังขาดประสบการณ์จริง บ่งชี้ว่าการพัฒนาทักษะปฏิบัติเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

ผลการวิจัยโดยรวมยืนยันว่า หลักสูตรมีประสิทธิภาพในการพัฒนาเยาวชนครบทั้ง 3 ด้าน สอดคล้องกับ Richards (1996) และ UNESCO (2003) ที่เน้นความสำคัญของบุคลากรที่มีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดและอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม ยิ่งไปกว่านั้น ความได้เปรียบของเยาวชนในฐานะคนในกับหลักสูตรที่ออกแบบสอดคล้องกับบริบทเกาะสมุย สอดคล้องกับ Weiler and Black (2015) ที่ระบุว่า มัคคุเทศก์ที่ดีต้องทำหน้าที่เป็นผู้ถ่ายทอดวัฒนธรรมและผู้สร้างประสบการณ์ร่วม หลักสูตรนี้จึงสามารถนำไปใช้เป็นต้นแบบสำหรับพื้นที่อื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านนโยบายและการบริหารจัดการ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรนำหลักสูตรฝึกอบรมมัคคุเทศก์น้อยบรรจุในแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมระดับพื้นที่ พร้อมจัดสรรงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (Ministry of Tourism and Sports, 2023)

1.2 ด้านสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาควรบูรณาการหลักสูตรกับการเรียนการสอน จัดเป็นกิจกรรมชุมนุม หรือพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่น โดยบรรจุเนื้อหามัคคุเทศก์น้อยเกาะสมุยเป็นรายวิชาเลือกเสรีหรือหลักสูตรสถานศึกษา

1.3 ด้านชุมชนและเครือข่ายท่องเที่ยว ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน และผู้ประกอบการควรสนับสนุนอย่างเป็นรูปธรรม เช่น จัดพื้นที่ฝึกนำเที่ยวจริง และเปิดโอกาสให้เยาวชนปฏิบัติงานร่วมกับมัคคุเทศก์ผู้ใหญ่

1.4 ด้านการขยายผลสู่หน่วยงานจังหวัดอื่นสามารถนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้โดยปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น และควรถอดบทเรียนจากงานวิจัยนี้เพื่อพัฒนาเป็นคู่มือแนวปฏิบัติต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาติดตามผลในระยะยาว ควรวิจัยติดตามผลเพื่อประเมินความรู้ เจตคติ และทักษะของเยาวชนในระยะ 6 เดือน และ 1 ปีหลังการอบรม รวมถึงติดตามการนำทักษะไปประยุกต์ใช้ในการนำเที่ยวจริง

2.2 การศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว ควรศึกษาความพึงพอใจและการรับรู้คุณภาพของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการมัคคุเทศก์น้อย เพื่อประเมินผลกระทบของโครงการต่อคุณภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และนำข้อมูลมาปรับปรุงหลักสูตรต่อไป

2.3 การพัฒนาหลักสูตรสู่ระบบสะสมหน่วยกิต ควรวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรให้อยู่ในรูปแบบระบบสะสมหน่วยกิตหรือการรับรองคุณวุฒิในระดับมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและโอกาสในการประกอบอาชีพของเยาวชนในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนามัคคุเทศก์น้อยเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากหมวดเงินกองทุนวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ประจำปีงบประมาณ 2567 ผู้วิจัยขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีเป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยและอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยจนสำเร็จลุล่วง ผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยและหลักสูตรฝึกอบรม พร้อมให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงงานวิจัยให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และประชาชนในอำเภอเกาะสมุย รวมถึงผู้บริหารและคณะครูจากโรงเรียนทั้ง 6 แห่งที่อำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตลอดจนนักเรียนที่เข้าร่วมการฝึกอบรมทุกคนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

C9 Hotelworks. (2024). *Number of visitor arrivals in Koh Samui, Thailand, in 2023, by type* [Data set]. Statista. https://www.statista.com/statistics/1559105/thailand-koh-samui-number-of-visitors-by-type

Cohen, E. (1985). The tourist guide: The origins, structure and dynamics of a role. *Annals of Tourism Research*, *12*(1), 5–29. https://doi.org/10.1016/0160-7383(85)90037-4

Data Bridge Market Research. (2025). *Cultural tourism market – Global market size, share, and trends analysis report*. https://www.databridgemarketresearch.com/reports/global-cultural-tourism-market

Ditta-Apichai, M., Kasemsarn, K., & Baum, T. (2024). Policy shaping and capacity building for sustainable community-based tourism in Thailand's Eastern Economic Corridor. *Journal of Sustainable Tourism*, *32*(4), 789–807. https://doi.org/10.1080/09669582.2023.2245678

Hilton. (2024). *Slow travel: The growing desire to travel like a local*. Stories From Hilton. https://stories.hilton.com/2025trends/slow-travel-the-growing-desire-to-travel-like-a-local

Holloway, J. C. (1981). The guided tour: A sociological approach. *Annals of Tourism Research*, *8*(3), 377–402. https://doi.org/10.1016/0160-7383(81)90005-X

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Prentice Hall.

Kul, E., Dedeoğlu, B. B., & Küçükergin, F. N. (2024). The role of tour guide competency in the cultural tour experience: The case of Cappadocia. *International Hospitality Review*, *38*(1), 137–153. https://doi.org/10.1108/IHR-04-2023-0021

Lin, Y. C., Lin, M. L., & Chen, Y. C. (2017). How tour guides' professional competencies influence on service quality of tour guiding and tourist satisfaction: An exploratory research. *International Journal of Human Resource Studies*, *7*(1), 1–19. https://doi.org/10.5296/ijhrs.v7i1.10714

Lo, M. C., & Janta, P. (2020). Resident's perspective on developing community-based tourism: A qualitative study of Muen Ngoen Kong community, Chiang Mai, Thailand. *Frontiers in Psychology*, *11*, Article 1493. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.01493

McKercher, B., & Du Cros, H. (2002). *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*. Haworth Hospitality Press.

Ministry of Tourism and Sports. (2023). *National tourism development plan, 3rd edition (B.E. 2566–2570)*. Ministry of Tourism and Sports.

Pansukkum, S., & Swanson, J. R. (2018). Cultural heritage tourism through the lens of youth: The case of Thai youth visitors to Ayutthaya Historical Park, Thailand. In Y. Wang, A. Shakeela, A. Kwek, & C.

Khoo-Lattimore (Eds.), *Managing Asian destinations* (pp. 243–260). Springer. https://doi.org/10.1007/978-981-10-8426-3_16

Richards, G. (1996). *Cultural tourism in Europe*. CAB International.

Richards, G., & Wilson, J. (2004). *The global nomad: Backpacker travel in theory and practice*. Channel View Publications.

SunwayEstates. (2025). *Koh Samui on the rise: Tourism and real estate in numbers*. https://sunwayestates.com/blog/post/koh-samui-on-the-rise-tourism-and-real-estate-in-numbers

UN Tourism. (2022). *Tourism and culture*. United Nations World Tourism Organization. https://www.unwto.org/tourism-and-culture

UNESCO. (2003). *Case study on the effects of tourism on culture and the environment*. UNESCO Regional Office for Asia and the Pacific. https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000139813

Weiler, B., & Black, R. (2015). The changing face of the tour guide: One-way communicator to choreographer to co-creator of the tourist experience. *Tourism Recreation Research*, *40*(3), 364–378. https://doi.org/10.1080/02508281.2015.1083742